

jezika (auditivnih – čujnih i vizualnih – vidljivih), da bi zatim dala didaktičke upute za recitiranje i uvođenje učenika u književno djelo. Vrijednote govorenoga jezika ogledno je primijenila na dječjim pjesmama Gianija Rodarija, Tita Bilopavlovića i Luka Paljetka, te na primjerima proznih tekstova Mate Lovraka, Lava Nikolajevića Tolstoja i Stanislava Feminića.

U posljednjoj cjelini, Igre i aktivnosti za razvoj komunikacijske kompetencije, autorica u nizu od devet kreativno osmišljenih igara riječima, zadataka i vježbi pokazuje kako je gotovo sve nastavne jedinice predviđene programom hrvatskoga jezika i izražavanja za mlađe razrede osnovne škole moguće uspješno provesti prema komunikacijsko-funkcionalnome modelu.

Promatrajući knjigu u cjelini, možemo istaknuti da autorica na zanimljiv, jasan i širokoj čitateljskoj publici razumljiv način iznosi stručna i znanstveno utemeljena promišljanja, sustavno tumači i pojašnjava odnose u komunikaciji te u nastavi hrvatskoga jezika i jezičnoga izražavanja. Uz polazne stručno-teorijske postavke navode se i praktični primjeri jezičnih vježbâ, igara i aktivnosti koje studentima i učiteljima hrvatskoga jezika mogu pomoći u provedbi svrhovite i učinkovite nastave. Tako koncipirana knjiga znanstveno je djelo, ali i koristan priručnik učiteljima, profesorima i odgojiteljima, te udžbenik studentima hrvatskoga jezika, kao i svima onima koji na različite načine sudjeluju u odgojno-obrazovnome procesu i na njega utječu.

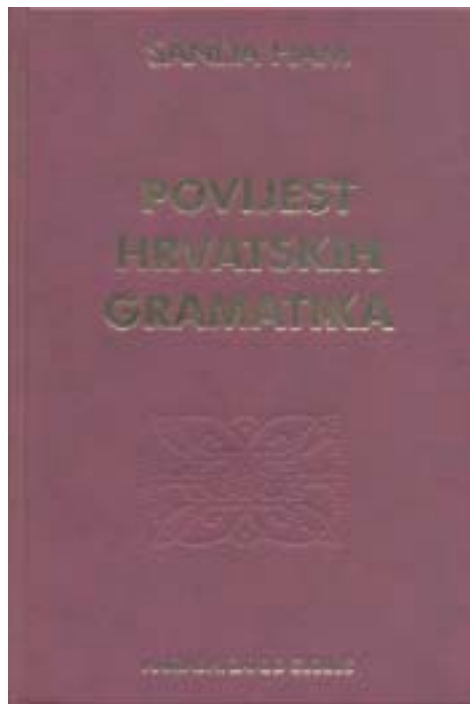
Tamara Gazdić-Alerić

POVIJEST HRVATSKIH GRAMATIKA

Sanda Ham, *Povijest hrvatskih gramatika*, Globus, Zagreb, 2006., 255 str.

Knjiga Sande Ham *Povijest hrvatskih gramatika* jedno je od najvećih kroatističkih djela uopće. Od brojnih prikaza i interpretacija povijesti hrvatskoga jezika ovaj je prikaz najcjelovitiji, najutemeljeniji i najobjektivniji, a istodobno najangažiraniji, najhrvatskiji te na poseban diskretan način i najemotivniji.

Takvi superlativi ostaju i kad se suoči s drugim međašnim djelima te povijesti. Sva krivudanja, sve kontroverze, sve protimbe i sve dileme u ukupnoj okomici hrvatskoga jezika kao nacionalnoga hrvatskoga bića autorica je uspjela činjenično zgusnuto i slikovito predočiti ne iskoračujući ni za koracić iz zadane teme i ne posežući ni za kojim materijalom osim hrvatskih gramatika, koje

je uglavnom samo opisivala i tek malo nenametljivo ocjenjivala. Sve su jezične bitke vodile njezine gramatike same; autorica ih nije niti dramaturški sučeljavala, nego ih je jednostavno kronološki nizala. Pobjeđivale su one koje su se bolje držale, koje su se više puta izdavale, koje su jače djelovale na druge, one od kojih su drugi gramatičari više preuzimali.

Autorstvo je Sande Ham ponajviše opazljivo u njezinu lingvističkome znanju i bogatu metajezičnom alatu kojim je prepoznavala i raspletala jezičnu pređu, kojom je iz gramatike u gramatiku prela jezično hrvatsko biće kroz stoljeća, od Kašićeva. *Institutionum linguae Illyricae* iz 1604. do zadnje obrađene Školske gramatike hrvatskoga jezika same Sande Ham iz 2002. Sve skupa pedeset gramatika, ne računajući brojna ponovljena izdanja.

Taj spomenik hrvatskomu jeziku koji je podigla Sanda Ham svjedoči pouzdanošću građe i umješnošću gradnje o hrvatskome jeziku kao o zbiljskome, autentičnome i posve posebnome bez obzira na to kako su ga sve nazivali – ilirski, slavenski, slovinski, hrvatski, hrvatski ili srpski, naši...

Pročita li knjigu Sande Ham čak i onaj koji podosta zna ili zna gotovo već sve o hrvatskome jeziku i njegovoj sudbini, i on će tek ovom knjigom dubinski spoznati kako je riječ o stvarnome, doista postojećem, dugotrajno klesanom i cizeliranom jeziku, koji je po tome usporediv s drugim nedvojbenim, plemenitim i dostojanstvenim europskim jezicima.

Zbog toga jasnoga pogleda na hrvatski jezik, koji je još jasniji i zapamtljiviji zbog jednostavne i logične periodizacije kojom je autorica raščlanila jezičnu povijesnu cjelinu, ova će knjiga postati priručnikom za sve koji žele utemeljeno pomišljati na hrvatski jezik i o njemu razložno promišljati. To će svakako biti svi profesori hrvatskoga jezika, zatim studenti kroatistike u Hrvatskoj i u inozemstvu, potom svi drugi intelektualci koji bez povijesnoga uvida niti umiju obuhvaćati pojmovne identitete niti mogu donositi vrijednosne sudove.

S pročitanom ovom knjigom u mislima pomisao nam na hrvatski jezik taj jezik čini pravijim, pravednijim, pročišćenijim, spokojnijim.

Ivo Škarić

ŠOKAČKA RIČ

ajednica kulturno-umjetničkih djelatnosti Vukovarsko-srijemske županije po četvrti je put za redom u Vinkovcima organizirala znanstveni skup posvećen znanstvenom istraživanju, opisu i njegovanju slavonskoga dijalekta, Šokačku rič br. 4.

Znanstveni se skup održao 10. i 11. studenoga 2006. godine, a središnja je tema

ovogodišnjega skupa bila slavonski dijalekt u nastavi od osnovne škole do fakulteta. Za organizaciju je skupa zaslužan ZAKUD iz Vinkovaca na čelu s Andrijom Matićem, a skup osmišljava i vodi Anica Bilić.

Nazočni su izlagači govorili o slavonskom dijalektu i dijalektu općenito u nastavi (Z. Jelaska, B. Petrović i I. Brač, V. Karabalić, A. Frančić, J. Sabljić), istraživanjima mjesnih govora slavonskoga dijalekta i opisu sustava (M. Lončarić, M. Znika, Lj. Kolenić i S. Ćurak, M. Menac-Mihalić, Ž. Gorjanac,